

“ Non est mortale quod opto ”

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — VAN WUESTWEZEL

(DRIEMAANDELIJSCH TIJDSCHRIFT)

Vierde Jaargang

1929

Nr. 4

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.
Z. E. H. Raeymackers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, onderwijzer, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, schoolhoofd.

AFGEVAARDIGDE VAN 'T GEMEENTEBESTUUR: C. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.
Jozef Cools, onderwijzer.
Gustaaf Goris, onderwijzer.
Jozef Van den Zegel, onderwijzer, Achterbroek.

BESCHERMENDE LEDEN :

Gemeentebestuur van Wuestwezel.
Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.
Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vaticaan, Rome.
Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.
P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.
J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.
Petrus Aerden, gemeenteontvanger.
Wed. J. Augustijns, Westdoorn.
J. Berben-Van Beeck, Hoogboomsche steenweg, Cappellen.
Maria Bervoets, onderwijzeres.
J. F. Bevin, oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holland).
Alfons Beyers, Dorp, 58.
J. Blicck, Troyentenhoffe, Berchem.
A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.
Dr. V. Bosschaerts, geneesheer.
Ben. Bracckman, Graaf van Hoornstraat, 52, Antwerpen.
L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.
Eerw. Heer Kannunik Broeckx, pastoor-deken, Contich.
Frans Breugelmans, Handelslei.
W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holland).
E. H. Celens, pastoor, Achterbroek.
E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.
Fr. Claes, conservator Musea «Steen» en «Vlieschhuis», Antwerpen.
Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.
Louis Cools, Handelslei, 67.
Armand Cosemans, Ballaerstraat, 50, Antwerpen.
Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.
R. Cuvillier, Brantstraat, 27, Antwerpen.
Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.
E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.
E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Ekeren.
E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaar.
Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel «Sterbosch».
Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel «Sterbosch».
Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, senator, Gent.
Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel «Sterbosch».
Eerw. Heer Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel «Sterbosch».
J. De Ridder-Van Beeck, Statiesstraat, 17, Waterloo.
Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.
E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Balen-Nethe).
Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.
E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.
R. Govaert, onderwijzer, Gooreind.
Prof. Dr. L. Grootaers, hoogleraar, Leuven.
E. H. Alb. Henderick, Leeraar.
Corn. Hens, maalter.
Jaak Hens, maalter.
H. Hoeven-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.
Aug. Janssens, leeraar, De Bosschaertstraat, 229, Antwerpen.
Fr. Janssens, Turnhoutsche baan, 125, Borgerhout.
Jan Kenis, Westdoorn.
J. Kenis, gemeentesekretaris, Reeth.
Mevr. W. Koch de Gooreind, kasteel van Gooreind.

WESALIA

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25)

Redactiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

De Schuttersgilden van Wuestwezel

I. — Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffelsgild

(6^e Vervolg.)

Wie voor loon de ondergeschikte Gildendiensten waarnemen.

In den schoot van het Gild zijn er onderhoorige bedienden, die, voor een bepaald of overeengekomen loon, zich ter beschikking stellen van de gildebroeders, om hen met de noodzakelijke, alsmede met allerlei nuttige en gemakkelijke diensten ter hand te staan.

Het zijn de *knaap*, de *schuttersmaagd*, de *tamboer* en de *speel-lieden*, allen schier onmisbaar in het gildehuishouden.

Aan de spits staat de KNAAP. Zijn plicht en bevoegdheid. Naamrol der knapen.

De knaap of knecht wordt in vertrouwen aangesteld door den hoofdman in overleg met gansch het bestuur.

Vóór dat hij zijne betrekking aanpakt, moet hij een bijzonderen eed zweren hoofdman, dekens en gild uiterst dienstvaardig te zijn. op den eersten wenk springensgereed.

Op al de vergaderingen ter gildekamer is hij tegenwoordig; hij is het, die den wimpel uitsteekt en intrekt, die de biergelagen ronddeelt en al de voorkomende boodschappen aflegt.

Het overlijden der schutters moet hij bij de medebroeders « *acn-seggen* » en ze ter lijknis en begrafenis oproepen.

De gilden van het omliggende gaat hij op onze prijsschielingen verzoeken en bestelt hun den « *beschrijfbrief* » of de « *kaarte der te winnen prijzen*. » Hij vergezelt onze mannen als zij elders op de kermissen ter schieting gaan.

Bij de doelschieting treedt hij op als « *wijser* » of « *telder* »; zijn zinnen moet hij bijhouden, vol koelbloedigheid is hij gansch ingelaten

met de schietoefeningen waar hij meesterschap voert en gemachtigd is om zelf de onbezonnen of nalatige gildebroeders in de boet te slaan en deze op eigen naam in te vorderen.

Hij is een man van tel die het altijd niet onder de markt heeft.

Menig oud-deken beschouwde het niet beneden zijn waardigheid het knaapschap te aanvaarden.

De knaap ontvangt *« als ordinaris »* voor den gewonen gildedienst de jaarlijksche pree van twee gulden tien stuivers en van elk *« incomen »*, *« van zijn recht »* vier stuivers. Dit staat vast.

Alzoo in den eerste afzonderlijk in de gilderekeningen aange-teekend : *« Item betaelt aen Aerdt Jansen den cnaep de somme van ij gl x st. »*, is het meesttijds bepaalder uitgedrukt : *« (ge)geven aen den knecht vande gulde voor sijnen loon de somme van twee gulden thien stuivers. »*

« aen den geswoeren knaep voor sijnen jaerlijcken sollaris, ... voor sijnen ordinarissen salaris... de gasie van den ghesworen knaep. »

« betaelt aen Aert Jansen den cnaep deser gulde van eenen in-(ge)comen guldenbroeder de somme van iij stuivers. »

« betaelt aen thomaes peeter Nuijts den cnaep deser guelden drij in-(ge)comen guldebroeders van ieder man vier steuvers comt samen twelf steuvers. » bl. 142.

Steekt de knaap buiten zijne dienstplichten als ambachtsman willekeurig een handje toe ter voorbereiding der feestelijkheden, dan wordt hem *« voor espresci dinsten »* een evenredig *« arbeidsloon »* toegekend.

Is hij werkzaam ten behoeve van het gild volgens den stiel, welken hij uitoefent, dan wordt hij naar verdiensten betaald. Zoo treffen wij den knaap Thomas Nuijts die kleermaker was, tot viermaal arbeidende *« aen het vendel te repreren »* en er menigen gulden bij winnende.

Verder vallen den knaap nog wat profijten ten deel, als hij de gilden van de naburige dorpen alhier ter schieting gaat *« nooden »* of optrekt om *« mede buijten te gaen schieten. »*

Onze gilderekeningen maken ons kenbaar hoe de *« buijten knechten »*, de gildeknappen of wie het zij van het omliggende, gewoonlijk *« de knaepen van loenhout, brecht ende calnithout »*, als zij onze mannen kwamen *« op haer kermisse noeijen »* en den *« beschrijfbrieff »* afgeven *« ten laeste van de gulde »*, een loon ontvingen van acht of gemeenlijk van tien stuivers; daarenboven op een vrij gelag onthaald werden ofwel de vier stuivers dat het kostte *« in ghelde gegeven »* op zak kregen en soms er nog twee of drie stuivers *« voor drinckgelt »* bij.

Tot staving eenige uittreksels van het G. B. :

«... betaelt aen den tamboer van bracht van eenen beschrijfbrieff aen de gulde te brengen de somme van viij st. » bl. 94.

«... betaelt aen den cnaep van brecht van twee jaeren dat den selven beschrijfbrieven tot de gulden laest (brachte de somme van 1 gl 1 ½ st. » bl. 1152.

« betaelts aen de drij knaepen van loenhout, brecht ende Calmthout ende Eijsschen (1), comt te samen te bedraeghen de somme van ij gl xiiij st. » bl. 118

« ... betaelt aen vier knechte van beschrijfbrieven tot laste van de gulde, comen te samen te bedraghen de somme van ij gulden... » bl. 124.

« ... betaelt aen den knaep van brecht... ende aen den cnaep van calmpthout ende van loenhout brenghende beschrijfbrieven... komt de drij poesten de somme van xxxij st... » bl. 133.

« ... gegeven aen de drij knechten voor het noeijen van loenhout en calmthout en brecht saemen eenen gulden en sestiën stuivers... » bl. 189.

« ... betaelt aen de drij knaepen van het noeijen voor drinckgelt de somme van eenen gulden sestiën stuivers... » bl. 209.

« ... betaelt aen den knaep van loenhout voor het nooden de somme van vertien stuivers. » bl. 181.

De knaap is ook van de vier « vrij mannen » die het « ordinair gelagh » gratis geniet. Bij de maaltijden mag hij ten disch aanzitten zonder verplicht te zijn het zoogenaamd « schotelgeld » te betalen.

Als knapen geven wij uit het GB. op :

SIJMON ADRIAEN SIJMONS, ongetwijfeld de eerste knaep; als dusdanig vermeld op de oudste lijst der gildebroeders opgemaakt den 25 Januari 1673.

Hij overleed den 16 November 1674 « over de brugghen op de heijde » (Doodenreg. 1662-1678).

AERDT JANSEN « den ghesworen cnaep », een eerste maal vermeld in de gilderekening van 1673-1674.

Hij was aflijvig den 27 Mei 1686. (Ibid.)

THOMAES PEETER NUIJTS, bij de busschietters gekomen in 1684, « cnaepe deser gulden », de eerste maal in de rekening van 1686-1687, bl. 142 aangeteekend.

Ten jare 1717 werd de knaap bij de doelschieting toevallig door een kogel getroffen welke het roer van Jacobus Luijcx, een nieuwen gildebroeder, ontvloog. Hij liet zich op de kosten van het gild verzorgen door « meester Jan Schenck tot Sundert » en ontving uit het overschot van het dienstjaar 1715-1716 « de somme van drij gulden » om die te overhandigen « aen den surzijn die hem hadde genesen van den schoet die hij hadde gekreghen... op den doel. »

Op de gilderekening van 1716-1717 werd « noch (ge)geven aen den knaep van de gulde om te geven aen meester Jan Schenck eene somme van twee gulden voor het genesen van den scheut die hij had

(1) Uit de gilderekening van 1680-1681. — Esschen en Kalmthout waren te dien tijde niet gescheiden en hadden denkelijk slechts één gild. Esschen kreeg zijne « nieuwe subalterne Colveniersgulde onder den titel van den H. Joannes Baptista den 23 Augusti 1734 ». De « Caerte », uitgaande van de « Hooft-gulde binnen Loven » is nog voorhanden.

gekreghen... op onse kermiesse... » alsook « noch gegeven aen meester Jan Schenck eenen gulden » die daarmede voldaan » was.

Thomas Nuyts scheidde uit het leven den 8 December 1724.

JAN CORNELIS GOETSTOUWERS, in het gild getreden ten jare 1696, deken van het dienstjaar 1717-1718.

Het knaapschap verkreeg hij vermoedelijk in de laatste jaren van zijn voorganger, mogelijk ziek gevallen.

De gilderekening van 1720-1721 stelt hem in dienst. Hij ontving namelijk het *« verschoeten gelt voor de gulde de somme van sesthien stuivers »* bl. 216, welke hij besteed had aan de gelagen die de *« vrij mannen »* toekwamen en door den knaap worden opgediend.

In de rekening van 1722-1723, bl. 220, staat zijn naam uitgedrukt tusschen de vier mannen *« die in de onkoesten sijn gereckent »* van het gild en de gildebroeders te last zijn.

Eens heeft hij als knaap het G. B. geteekent t. w. onderaan: de rekening van 1729-1730.

Reeds twee jaren van het knaapschap ontheven, ontsliep hij in den Heer, den 26 September 1740.

JAN CORNELIS VAN TURNHOUT, busschietier geworden in 1737.

Hij onderteekende gewoonlijk de laatste de gilderekeningen schier heel den tijd dat hij knaap was, van 1738-1739 tot 1762-1763.

DIONYSIUS PEETER DAEMEN, sedert 1749 bij de Kolveniers thuis hoorende, bestuursdeken in 1753-1754.

Hij teekende de gilderekeningen af van 1763-1764 en sommige volgende jaren en een laatste maal die van 1797-1798.

Hij ging in den ouderdom van zeven-en-zeventig jaren, hebbende het knaapschap zes-en-dertig jaar lang bediend, ter eeuwige rust, den 18 Mei 1799.

Uit de eerste helft van verleden eeuw is geen enkele knaap uit het GB. voor den dag te brengen. De gilderekeningen van dien tijd leveren niets wetenswaardig op.

De schutters werden wederom aangesproken.

JAN THEUNS is de eerste dien hun opsporingen bij oudere lieden en kennissen konden onderscheppen. Hij was knaap in 1860 en moet zijnen dienst een goed tiental jaren verricht hebben toen hij in 1869 het kolveniersgild vaarwel zegde.

CORNELIS PELLENS, bij zijne aanvaarding als gildebroeder in 1869 knaap benoemd.

Hij bleef gedurende twee-en-twintig jaren zijne bediening zorgvuldig waarnemen en stierf den 19 Augustus 1891.

GEERT WILLEM PELLENS volgde zijn vader op doch verhuisde in 1894, na drie jaren knaapdienst, naar Brecht.

JOZEF STAEPELS nam voorloopig tot in 1896 het knaapschap op zich.

JOZEF ROMBAUT werd bij zijn intreden ten jare 1896 knaap der Kolveniers.

In 1913 keerde de oud-knaap G. W. Pellens uit Brecht weder. Rombaut stond hem gewillig het knaapschap af dat hij zeventien jaren had gade geslagen en ging kort daarop in het gasthuis zijne laatste levensjaren slijten.

GEERT WILLEM PELLENS, als een goede geest in zijn geboortedorp teruggekomen, hernam gretig zijne vroegere bediening. is er ten volle nog mede opgezet en hoopt ditmaal als knaap der Bus naar den hemel te verhuizen.

Sedert lange jaren is de knaap tegelijk de tamboer van het gezelschap.

De koppeling van beide diensten moet naar hun oordeel gebeurd zijn half de verleden eeuw. Geen twijfel daarover. Dit zal verder blijken.

De knaap-trommelslager trekt heden een jaarlijksch loon van vijf-en-dertig frank.

De overige loontrekkenden en hunne dienstverrichtingen.

1. Eene meid staat ten dienste van het gild, algemeen in het G. B. en in den omgang de *schuttersmaagd* geheeten.

Zij heeft evenals de knaap het bepaald loon van twee gulden en tien stuivers, telkens vermeld : « *Item heeft den rendant betaelt aen de scheuttersmaecht de somme van ij gl. x st.* »

Bij de feestmalen helpt zij in de keuken, bereidt de tafels en discht de spijzen op.

Op de vogelschietingen en andere schuttersfeesten heeft zij hare bezigheid en in de gildestoeten hare plaats aangewezen.

Het dragen van de « *geerde* » met den hoogvogel en 's anderdaags met de « *coninckvogels* » komt haar toe.

Zij vergezelt de schutters als zij naar elders ter prijschieting optrekken.

Bij de optochten pronkt zij in een hagelblanke feestkleed, met bloemen benaaid en het hoofd versierd; alles door de gildekas bekostigd en onderhouden.

In de gilderekeningen lezen wij : « *gegeven... aen de machtkleet te vermaecken een gulden negenthiën stuijvers* »; « *aen de kleren voor de schutersmacht te maeken* » en tusschen samengevoegde uitgaven meermaals : « *aen cieraet tot de schutersmagt* » « *voor de maght verschiersel aen het hooft.* »

De gildemeid heeft sinds lang uitgediend. Alleen nog in de stoeten der vogelschietingen heeft heden de zoogenaamde *koningsmaagd* de eer de vogels te dragen en het genoegen op een fooitje vérgast te worden.

2. De derde van de ondergeschikte bedienden met vaste pree is de *tamboer* of *trommelslager*

Hij trekt één gulden 's jaars, zooals de rekeningen het aangeven : « *Item heeft den rendant alnoch betaelt aen den tamboer deser gulde 1 gl.* »

In de stoeten volgt hij op wat afstand al roffellend den vendel-zwaaier; even kortgebroekt, met bloemen omhangen, den pluimhoed op, den blauwen sluier in de lenden, de versierde trom aan een draagriem overtrokken van zijden stoffen met franjes afgezet.

De trom en hare toebehoorten zijn het eigendom van het gild dat dan voor onderhoud en vernieuwing instaat.

Menigmaal wordt onder « *saemen bij een getrocken uitgaef* » aangetroffen: « ... *betaelt voor reperasi aen de trommel* », « *voor eenen riem* » en « *aen koorde tot de trommel ende frende ende sij tot den drachbaent* »; « *gegeven ... aen een trommersvel* », « *aen het op seten van een nieu trommel veel* », « *eene peese* » of « *snaer aen de trommel* », « *aen tromstecken* »...

Dan weer afzonderlijk: « *Item al noch betaelt aen den seel-draeijer van bracht voor koorden aen de troemmel te maecken, de somme van xv st.* » bl. 94.

« ... *het maecken van den rou van trombel ende vendel eenen gulden* » bl. 185.

« ... *aen de pees op de trommel de somme van 0.12 st.* » bl. 286.

De rekening van 1698-1699 meldt twee nieuwe vellen door den hoofdman aangeschaft en over de trom gespannen, als volgt:

« *gegeven aen Adriaen van Looveren de somme van twee gulden vier stuijvers voor het op seetten van twee neutrommel veelen op de gulde trommel* » bl. 189: versta daaronder insgelijks den aankoop te Antwerpen met de verteerkosten.

Uit de rekening van 1712-1713 vernemen wij wat een trommelvel, en uit die van 1713-1714 wat het opspannen kost:

« ... *betaelt een trommelvel tot Antwerpen daer voor vijftien stuijvers...* » bl. 197; « (ge) *geven aen een trommel veel op te seetten drij stuijvers twee oort* » bl. 199.

In 1715 wordt de trom wederom tweemaal doorgeslagen: « (ge) *geven aen twee trommels vellen en het op setten, saemen bedraght de somme van sesendertich stuijvers* » bl. 202.

Een nota van de hand van hoofdman Jorissen, op een der laatste bladzijden van het GB., vermeldt op het jaar 1843 eene « *verpagting van den trommel (voor) den termeyn van 6 jaer.* »

Het is de « *zoon van F. Anthonissen kleermaeker* » die den 8 September a. c. de trommel pacht met den last deze « *te onderhouden voor het geen dat er aen mis komt* » en « *daer voor moet betaelen 11 stuijvers per jaer.* »

CORNELIS ANTHONISSEN is de eenige tamboer die met zijn naam gekend is en de laatste die het trommelaarschap afzonderlijk waarnam.

Het staat niet meer op zijn eigen, maar is nu bij den knaapdienst gevoegd, zooals het hooger is opgemerkt.

De oude trom bleef tot den laatsten oorlog in gebruik. Pas enkele jaren is zij, jammer genoeg, tot den huidigegen verkleinden vorm gebracht en onherstelbaar bedorven.

Een nieuwe mocht er komen; de oude diende bewaard.

P. v. G.

De verdwenen Onderpastorij

(Vervolg.)

Bij onze opzoekingen in het archief van S. Elisabeths gasthuis, nu de Kommissie van Openbaren Onderstand van Antwerpen, legden wij de hand op eene grondteekening van het kapelaanshuizeken en aanpalende eigendommen, waarvan wij, met toelating, een afdruk hier tusschen lasschen.

De teekening maakt geen aanspraak op eene afgewerkte en keurige schets noch op gemeten juistheid, maar schijnt eerder ruw en los op het papier neergepend.

De verkregen eigendom was gelegen tusschen « *Den Bruele* » een weide, die tot aan het « *kerck hoff* » en den ouden loop der beek, die achter de kerk wegdraaide, zich uitstreckte, en het overige van « *Den Boon hoff* » die westwaarts aan *De dreef naer het Beers gadt oft den Dijk* » paalde.

Van « *De straat* » gaf een brugje over den sloot toegang naar het « *cappelrije huijs* » dat op eenigen afstand achteruit gemetst was; rechts op zij had men het « *torfhuijs* ».

Achter het gebouwken, den *moestuin*, op de teekening in zes ongelijke bedden gedeeld, waarover een windstreekwijzer geteekend is. Op het einde van den tuin, het « *vijverken* » ter vischvangst, waartoe de oude bedding van de « *Beke* » tot aen de « *De dreef...* » verbreed en verdiept werd.

Een bruggetje leidt tot het achtergedeelte dat op den « *leegen dries* » afgenomen is en met eene haag gesloten : wie weet, de oudstammige en knoestige beukenhaag die er nog groeit !

Op de hierneven geplaatste teekening ligt « *Den Bruele* » nog in zijne heele uitgestrektheid ongedeeld.

Het is zeker dat hij alsdan reeds in vier ongelijke perceelen aan den man was gebracht. Het westerdeel, honderd-twintig roeden groot, werd door Jan Adriaan van Pelt aangekocht, samen met zijn schoonbroeder Nikolaas van Doren.

In het Boek der « *Metinge ende Schattinge van de gronden ...* » in schrift gesteld rond het jaar 1680, staan zij vermeld, fol. 11, v°, als bezittende « *te saemen onverdeelt een huijs, schuer ende hof gestaan bij de plaetse alhier opten bruel ...* » met een « *drieschen daar aen gelegen comende... oost Cor. berthel Lambrechts... suiijt tgasthuijs van Antwerpen, weest de capelbrije alhier ende noirt de strate.* »

De kapelaanswoning was begin van Juli 1683 « *bijnaer voltrocken sonder cost oft last* », zoo de heer Huenaerts in zijn vertoog waarvan verder spraak, dierf voorwenden « *van de onderpastoors die daerinne van tijden tot tijden sullen comen te woonen.* »

Er bleven hem « *weijnighe penninghen over* » en « *eenighe materiaelen soo van gelaesen, ijser ende slotwerck als andersints die nog te betaelen staen, monterende naer gissinghe ontrent de drij hondert vijftich a zestich gulden.* »

Klopte hij voor het glaswerk bij de Kolveniers aan, of was het door toedoen van bovengenaamden Jan van Pelt, oud-deken van het Busgild, die er met eene erf neven lag, dat het de kleine bijdrage daarvoor ontving. In alle geval de overlieden gelastten den deken van dienst Gabriël Luijcx, vijf gulden te overhandigen tot bekostiging, zoo wij verstaan, van het glas voor twee ramen.

In de gilderekening van 1683-1684, bl. 133, lezen wij : « *Item heeft den rendant al noch betaelt aen twee ghelaesen in den cabbelaenshuijs dat hem vande gulden was gheoerdineert de somme van v. gulden.* »

De onderpastoor behoeft de overige gerezen onkosten van zijn pas opgebouwd huis met eene leening te dekken. Hij zendt een smeekschrift naar den bisschop van Antwerpen, Ferdin. van Beughem « *ooitmoedelijck biddende dat* » Zijne Hoogwaardigheid « *hem gelieve te autoriseren van op deselve erfve ende huijsinghe te mogen lichten de gemelde somme van drij hondert ende tsestich guldens ofte alsulcke meerdere als hij suppliant naer reekeninghe ende calculatie sal bevin den noodich te wesen met authorisatie vanden selven pandt ende huijsinghe daervoor te mogen belasten voor heer ende hoof competent, gelovende hij suppliant daer van te betaelen den jaerlijcken interest, versoeckende daer boven dat* » Zijne Hoogw. « *gelieve te stabilieren hoe ieder successeur naer den suppleant sullen (lees : sal) moeten quijten vande op te nemen penninghen om den selven wooninghe alsoo te suijsveren.* »

Bij apostille of kanteekening gedatumd van 22 Juli 1683 stond de bisschop den aanvrager toe drie hondert gulden te lichten en er het huis mede te berenten op voorwaarde boven den jaarlijkschen intrrest als verplichting voor hem en zijne opvolgers alle drie jaren vijftig gulden af te leggen. De gekweten rekeningen van den bouw moest hij aan den landdeken vertoonen bij de eerste kerkvisitatie.

De onderpastoor ging naar de H. Geestmeesters en ontving uit hun handen de driehonderd gulden.

Eenigzins teleurgesteld, weet hij wat last hij zoo onbezonnen op zich en tevens op zijne opvolgers getrokken had. Hij zelf blijft naar eigen berekening met een schuld van een goed vijftigtal gulden op zijn kap zitten.

Hij zoekt vergoeding en wendt zich tot de eerwaarde overste van het gasthuis dat als groote tiendheffer in de « *noodighe competentie* » of vaste bezoldiging van pastoor, en zoo mogelijk van den onderpastoor had te voorzien, om honderd vijftig gulden vermeerdering of de verdubbeling van zijn zoo genaamde competentie te verkrijgen.

Alhoewel de dorpswethouders de aanvraag steunden en de bisschop de verhooging toestond, toonden de gasthuisoverheden zich geenzins genegen om voldoening te schenken aan hem die « *willende* »

alleen wonen » — dit gold als verwijt — het huis « door zijn industrie gebauwt » had.

Regeerders ende gemeijne ingesetenen van den dorpe... met hun gevoeght de heer Petrus Hunnaert » richtten zich tot hooger hand en zonden een « *Requeste naer den Coninck inijnen souvereijnen Raede* » « om het gasthuis te ordonneren ende des noot sijnde te con-demneren » aan de heeren onderpastoors « hun noodighe competentie ter somme van drij honderd guldens 's jaers » uit te keeren.

De Raad van Brabant legde « *bij appointment* » of bevel de dato 18 Maart 1686, aan die van het gasthuis op drie honderd gulden 's jaars aan de onderpastoors te betalen.

Het was niet gekort. Het gasthuis stoorde zich niet aan die uit-spraak en liet het op den ouden voet. Inderdaad « *dit appointment is niet tot effect gekomen* », zegt ons uitdrukkelijk de « *Replique van weghens het gasthuis* » op eene dergelijke aanvraag in den loop der volgende eeuw vernieuwd.

De dorpsheer dien de heer Huenaerts te vriend had, ingenomen met de doorstane moeilijkheden in de vereffening van den bouw en het achterblijven der gevraagde verhooging, begiftigde hem bij brieven van 3 Maart 1685 (1) met het *matricularia* of beneficium van de kosterij waarvan hij de begeber was : een degelijk vriendschapsbewijs dat den onderpastoor uittermate ten goede kwam.

Doch jammer, amper twee jaren genoot deze de weelde van zijne « *eerlijke woonplaats* » waarvoor hij zich zoo te weer had gesteld, en de vruchten en inkomsten der kosterij die hem gulhartig was toebedeeld. Hij ontsliep in den Heer in het begin van 1687.

De heer Jan Lambrechts volgde hem op als onderpastoor. Nog geen volle jaar in dienst, kloeg hij in een vertoogschrift « *aen mijn heeren die stathouder ende schepenen des dorps ende heerlijkheijt van Wuestwessel* » dat hij zich belast vond « *met de jaerlijcksche croo-sen ende intresten van 300 gulden cap: te bethaelen ende wijttereijcken alle jaeren aen de Taele van den H. Geest alhier mitsgader van alle drij jaeren vant selve cappitaal te quijten ende aftelegghen aen de ge-melde Taeffelen de somme van vijftich gulden die gelicht ende opge-nomen sijn bij sijnen predecesseur wijlen h: petrus Hunnaerts* » en daerbij voor « *sijnen pastorelen last* » stond die hem « *seer weijnighe incomste* » schonk. « *Onmogelijck* », gaat hij in zijn vertoog voort, « *van daer oppe te connen subsisteren* » en nog minder « *van daer van ende wijt alnogh te connen bethaelen de voors : jaerlijcksche intresten ende alle drij jaeren ... vant voors : cappitaal te quijten de vijftich gulden.* » Hij vroeg « *geduerende sijne bedieninghe van de onderpas-torije* » van die dubbele verplichting ontslagen te zijn.

De wethouders beaamden ten volle de ingediende smeekbede en besloten « *in pleno judicio* » deze « *voor sooveel in hun is* » te steunen,

(1) Tusschen de vele begevingsbrieven uit het archief van de Commissie van Openbaren Onderstand.

«laetende de dispositie van den inhoud ... aen sijne Doorlughtigste Hooghweerdighijt.»

Drie jaren verloop en eene beslissing viel.

Pastoor Oudenroge was intusschentijd door het bisdom onderhoord; kreeg het schrift in handen en voegde er het volgende gunstig advies aan toe, in het latijn geschreven en eigenhandig onderteeekend: «Om 's Heeren wil en zonder dat de H. Geesttafel er door zal lijden, mag de medegaande aanvraag van den heer J. Lambrechts ingewilligd worden; omdat — dit is de bezonderste reden — de gemeente- en kerkbesturen een ruim aandeel hebben bijgedragen tot den opbouw van het kapelaanshuis. Daarbij ontvangt de onderpastoor voor de eerste mis en andere diensten niet de minste vergoeding van het armbestuur, alhoewel volgens de bisschoppelijke verordening het verplicht is daarvoor er eene toe te kennen. Eindelijk geniet hij voor zijnen rang en zijne verbintenissen bitter weinig inkomen.»

Of de eerste reden juist gansch met de waarheid strookt, kan wel betwijfeld worden. Het is alsof de H. Geesttafel zich niet verroerd had, en nochtans getroostte zij zich eene uitgave van twee-en-zestig gulden in voldoening van de metserij en een deel van de timmering. De gemeente daarentegen werd wat ten onrechte met de kerkfabriek gelijkgesteld: het is wel geweten dat hare vrijgevigheid niet hoog kon loopen. (1)

Wat er van zij, de pastoor won het pleit; zijn beschermeling mocht zich voldaan in de handen wrijven.

Bij apostille van 16 April 1692 staat de bisschop van Antwerpen toe *«dat den heer suppliant sal wesen ontlast ende bevrijdt soo van het aflegghen des cappitaels als het bethaelen desselfs jaerlijckxe interesse.»*

(Gaat voort.)

P. v. G. .

Rond 1830

Een zeer uitgebreid inventaris der bescheiden, die betrekking hebben op de gebeurtenissen van 1830 en volgende jaren, werd opge maakt op verzoek van den heer Gouverneur der provincie. Aan de hand van dezen inventaris willen we zoo nauwkeurig mogelijk een algemeen overzicht geven van de gebeurtenissen in de jaren 1830-35, inzonderheid van de troepenbeweging, om volgend jaar andere feiten en toestanden afzonderlijk te behandelen.

I. DE HOLLANDERS.

1814 lag nog versch in ieders geheugen, de overblijfselen van de barakken en kampen der Russische kozakken en Fransche dragon-

(1) Zie vorige aflevering blz. 46 en 47.

ders (1) waren nog maar pas opgeruimd of weer daverden kanonnen, ruiters en oprukkende regimenten over de groote baan van Breda naar Antwerpen.

Na het vertrek der mannen van '15 waren slechts enkele Hollandsche «marechaussées» hier gebleven, om de «orde» te handhaven en van uit de «gendarmerie» (het gebouw naast de Pastorij) het dorp te regeeren.

Op Zondag 9 Mei 1830, werd in de kerk te Wuestwezel een algemeene geldinzamling gehouden ter ondersteuning van den gewapenden dienst in de Nederlanden. Na het ledigen der schalen, had men aan steungeld verzameld de som van 2 gulden 33 ½ cent., die aanstonds aan den agent der Nederlandsche schatkist te Antwerpen verzonden werd. Intusschen ging men voort met bombardeeren op de «schietbaan»; de gemeentelijke overheid werd verzocht maatregelen te treffen en de distriktskommissaris berichtte, dat wederom «praktische exercisiën der artillerietroepen zullen plaats hebben op de Braschaetsche heide» (28 Juli 1830).

Stilaan kwam er een andere stemming onder de regeerders. Op 7 September 1830 meldt men ontvangst van twee exemplaren van de proclamatie van Zijne Majesteit, met gebod van onmiddellijke afkondiging. Deze proclamatie behelsde een «openhartige mededeeling aan de Natie» en aanwijzigingen, die de openbare ambtenaren «bij de tegenwoordige omstandigheden» dienden te vervullen.

Terzelfdertijd stroomde onze gemeente vol soldaten. Er kwamen er zooveel, dat de overheid zich beriep op een verordening van 1815 waardoor Brecht en Loenhout aan Wuestwezel hulp moesten verleen, bij al te drukke troepenlegering. Met Loenhout ging dat wel, maar de sekretaris van Brecht wilde van geen overeenkomst weten.

We bleven zonder handtastelijkheden, onze gemeente diende als rustplaats voor oprukkende en aftrekkende troepen. Zoo kwam op 27 September hier uit Antwerpen een rijtuig aan, beladen met «twee zeer gequetste kapiteinen». Vermits de gemeente geen rijtuigen had om de gekwetsten naar Breda te doen voeren, werd het rijtuig van Antwerpen doorgezonden. Daar men nog zulke transporten voorzag, verzocht men den distriktskommissarie de rijtuigen met gekwetsten te laten doorgaan van Antwerpen naar Breda, zonder overlading te Wuestwezel.

Einde October 1830 was de groote stroom voorbij en waren het nog slechts afzonderlijke groepjes die nu en dan in onze gemeente verschenen.

Maar den 4ⁿ Augustus 1831, (2) kwam opnieuw een sterke kolom Hollandsche troepen opdagen, die hier legerde tot 's anderen-daags. Ze veroorzaakten groote schade aan den oogst en plunderden

(1) Zie «Slag van Wuestwezel». «Wesalia» 1^e jg.

(2) Tiendaagsche Veldtocht (2-14 Augustus 1831).

verscheidene huizen. De schade door deze troepen veroorzaakt werd niet zoo gauw vergoed en op 7 September 1836 vroegen de ingezeten-nen nogmaals betaling van de door hen geleverde goederen aan de Hollandsche troepen bij den inval van 4 Augustus 1831.

Den 7 October 1831 meldde men aan den distriktskommissaris : «Dagelijks komen Belgische gevangenen uit Holland, zoo ziek en afgemat, dat de gemeente vervoermiddelen moet leveren om ze naar Antwerpen te brengen.»

De toestand werd stilaan normaal. In een verslag van 18 October 1831 lezen we : «Het is lang geleden, dat er zich nog Hollandsche officieren en soldaten hier vertoond hebben. Alleen nog een kurassier, die regelmatig hier komt om de Belgen, die gevangen zaten in Holland, over te brengen. Doch, eens zijn gevangenen afgeleverd, vertrekt hij aanstonds terug, zonder iets te doen.»

Opmerkenswaard is, dat de Hollandsche troepen weinig reden tot klagen hebben gegeven. Alleen de invallende troepen van 4-5 Augustus 1830 waren met een anderen geest beziel, mogelijk te wijten aan een van hoogerhand ingegeven zucht naar weerwraak over de Septemberdagen.

II. DE BELGEN.

De Belgische vrijwilligers, na de gevechten rond Antwerpen en Lier (October 1830) trokken meer het Noorden in en verschijnen den 11^a November 1830 te Wuestwezel. Het is de brigade van generaal Mellinet, 1450 man sterk, die hier verbleef gedurende 5 dagen. Deze gedroegen zich niet zoo flink : den dag van hun aankomst trok een groep Belgische vrijwilligers naar het huis van den veldwachter en namen bij hun vertrek dezes mantel en ambtskleedij mee. Het huis van J. B. Remy werd geplunderd enz. Onze gemeente werd letterlijk bestormd. Van 16 November, na het vertrek der brigade Mellinet, tot 31 Januari 1831, dus gedurende 2 $\frac{1}{2}$ maanden, logeerden hier 42.530 soldaten. In deze verhouding gingen de logementen voort tot in de maand Augustus, dan kregen we weer een paar dagen Hollandsch bezoek, maar daarna herbegon opnieuw het geloof der vrijwilligers, die langzamerhand het uitzicht kregen van geregelde troepen. Toch bleef er nog een groote moeilijkheid voor inwoners en dorpsverhe-den : de Waalsche Burgerwachten.

Van 6 Januari tot 1 Mei 1832 verbleven hier een paar honderd Lanciers, die enkele weken daarna terugkeerden en wel bijna een heel jaar in onze gemeente verbleven. Het meerendeel dezer ruiters werd in de kom van het dorp ingekwartierd, het «Posthuis» kreeg er een dertigtal voor zijn deel, onder bevel van den Poolschen kapitein Osstroski. Deze vreemdeling kon het niet stellen met onze brave buitenmenschen. Na herhaalde twisten dienden J. J. Hens en Marie Cools 'n klacht in tegen den kapitein, wegens hun toegebrachte schade.

In 't begin van 1832 kregen we bezoek van de «Garde Civique» van Charleroi. Ze werd ingekwartierd op de gehuchten daar er in 't dorp geen plaats meer was. In Augustus kwam de «Garde Civique» van Ath, doch deze heeren waren niet tevreden en wilden in 't dorp

logeerden, de Lanciers wilden hun plaatsen niet afstaan en geraakten aan slag met de burgerwacht : de lanciers wonnen en bleven in 't dorp. De gemeente scheen langs de zijde der Lanciers te staan want ze deed in haar verslag opmerken dat de burgerwachten van Leuven en Charleroi meer dan twee maanden op de gehuchten ingekwartierd waren geweest.

De Jagers te paard kwamen in October 1832 en bleven tot einde 1833. Alsdan werd de « Garde Civique » afgelost door het 12^e Linie-regiment.

De militaire bezetting werd te Wuestwezel behouden tot einde 1834. Althans na 5 December van dat jaar zijn er geen sporen meer van te vinden.

De Belgische troepen, vooral de vrijwilligers hebben de gemeente heel wat last berokkend. Reeds den 6^e Januari 1831 werd na voortdurend aandringen vanwege de gemeentelijke overheden een som van 500 gulden toegekend om de schade te vergoeden door de Belgische vrijwilligers veroorzaakt.

Een verzoekschrift werd gericht tot den distriktskommissaris met opgaaf van de schade door de inwoners geleden (3 Februari 1831). Er kwam geen antwoord. Nu werd met kracht protest aange- teekend in een betoog aan den Gouverneur (16 Maart 1831) waarin geëischt werd dat 1°/ aanstonds een voorschot van 4000 gulden zou uitbetaald worden; 2°/ de belastingen niet zouden geïnd worden. De Kommissaris werd nogmaals op de hoogte gebracht (17 Maart 1831) nadat hij geschreven had dat de legeroverheid toch 35 centen per man betaalde voor inkwartiering. « Zeker, zou de vastgestelde som van 35 c. volstaan, indien men te doen had met regelmatige troepen, doch met het verblijf der vrijwilligers was zulks onmogelijk. De vorderingen dezer troepen aan vleesch, wit brood, genever, bier, boter, melk, enz. zullen zoo overdreven zijn, dat de inwoners, willen ze niet mishandeld worden, verplicht zullen zijn hun huizen te verlaten; en al wat ze bezitten — en dat wij zullen gedwongen worden ons ambt neer te leggen. » Aldus luidde het antwoord van de gemeente.

Eindelijk werd gegeven aan de vele verzoekschriften, en den 19 Juli 1831 werden aan den Krijgsintendant te Antwerpen, vijf staten overgemaakt van leveringen aan het Bataljon vrijwilligers, voor een totaal van 3346.70 gulden (de schade door plundering niet medegerekend. (1)

Nu regent het klachten op 't Ministerie van Oorlog. Om er slechts een paar aan te halen : Het 1^e Bataljon « Tirailleurs de l'Escaut » logeerde hier van 1 Juli tot 2 Augustus 1831. (2) — De veldwachter

(1)	1 28 Februari 1831	...	...	560,—	gulden.
	1-22 Maart	...	...	440,—	»
	23 Maart-5 Mei	...	...	814,—	»
	6 Mei-8 Juni	...	...	806,80	»
	9-30 Juni	...	...	725,90	»

3.346,70 gulden.

(2) Ze werden verjaagd door de oprukkende Hollanders, die hier op 4 Aug. toekwamen.

die naar Antwerpen ging om het logement te ontvangen bij den majoor, werd door den kwartiermeester met den dood bedreigd en... buitengezet! — De « Brigade d'Artillerie mobile » (majoor Hessels) nam de wijk naar Turnhout en nam verschillende paarden meê, zonder vergoeding te betalen.

Bij Generaal Mellinet werd herhaaldelijk aangeklopt om betaling te bekomen, doch nutteloos. Het eindigde met een klacht aan den Minister van Oorlog (22 Maart 1832). Nu werd de Generaal wel wat beleefder en hij zond als antwoord : « de gemeente moet zich richten tot kolonel Dufresnel, die op 't oogenblik de brigade onder zijn orders heeft te Venlo. » Van betalen kwam niets terecht.

Ook het gerecht had zijn woordje meê te praten. We hebben reeds melding gemaakt van de klacht tegen den Poolschen kapitein. Ergere feiten zijn nog aan te stippen. Zoo vinden we in het register der Briefwisseling :

23 April 1831. — Proces-verbaal werd opgezonden wegens vrijwilligen moord, alhier gepleegd, op zijn vrouw, op 22 dezer, door Egidius Van den Asse, soldaat bij het « 15^e Regiment Belge Parisienne ».

24 Juni 1831. — Proces-verbaal van een moord gepleegd op een vrijwilliger van een afdeeling op Gooreind gekampeerd. (1)

20 Augustus 1833. — Proces-verbaal tegen twee luitenanten van het 12^e Linierregiment wegens « smaad tegen de gendarmen ».

III. DE FRANSCHEN.

Na den inval der Hollanders (2 Augustus 1831) leed het Belgisch leger een dubbele nederlaag. Het Maas-leger werd bij Hasselt verslagen en het Schelde-leger moest het onderspit delven bij Leuven. Door tusschenkomst van den Franschen gezant te Brussel, kwam Maarschalk Gérard met een Fransch leger van 50.000 man België ter hulp. Deze eerste Fransche hulptroepen waren reeds den 30^{en} September 1831 uit België teruggetrokken. Om het kasteel van Antwerpen uit de handen der Hollanders te verlossen, sloten Frankrijk en Engeland den 22 October 1832 een verbond en maarschalk Gérard kwam opnieuw naar Antwerpen afgezakt met een sterk Fransch leger. (2) Den 23^{en} September 1832 waren de Franschen te Wuestwezel en, daar de oversten niet op de hoogte waren van de reglementen betreffende de leveringen, gaven zij geen « bons » aan de inwoners. Intusschen begonnen de Fransche soldaten (voetvolk van het « Armée du Nord ») de bosschen te vernielen. De bevelhebber vaardigde bij de aankomst der troepen een bevel uit waarbij het aan de inwoners verboden werd na 7 u. 's avonds nog op de straat te komen.

De stallen van J. Van der Aa werden ingericht om als voedermagazijnen te dienen voor de Franschen die in Wuestwezel, Brecht en Loenhout gelogeerd waren.

(1) Deze moord werd gepleegd nabij het huis van « M. Locke, doktor in godgeleerdheid der Anglikaansche Kerk. » (Wat deed die te Gooreind?)

(2) Volgens sommige geschiedschrijvers was het 15 November toen Maarschalk Gérard zich naar Antwerpen richtte — doch omtrent twee maanden te voren waren er al Franschen te Wuestwezel.

Volgens een opgave aan den distriktskommissaris verbleef alhier een afdeeling van het « Armée du Nord » van November 1832 tot Januari 1833 en een groep Huzaren van 1 tot 3 Januari 1833. Waarschijnlijk waren daarna de Franschen voor goed vertrokken.

Eerst den 30 October 1835 richtte de gemeente aan den Kommissaris een verzoek om betaling van de onkosten van inkwartiering der Fransche troepen (1032,80 fr. + 3519,81 fr.) vermits het Fransch Gouvernement weigerde te betalen.

Dit verzoek werd herhaald den 2^e Juli 1836, doch zonder gevolg.

* * *

We zullen ons houden aan deze gegevens. Het ware wel mogelijk hieraan nog een heele reeks beschouwingen vast te knoopen, die echter minder historischen grond zouden hebben. Deze bijdrage handelt uitsluitend over de feiten die rechtstreeks in verband staan met de gebeurtenissen van 1830 (troepenbeweging). Over den toestand van onze gemeente in die jaren verschijnen afzonderlijke bijdragen in den volgende jaargang van dit tijdschrift.

* * *

— *De inventaris* waarvan spraak hiervoor en op blz. 32 van dezen jaargang (betreffende oorkonden aangaande de omwenteling van 1830 enz.) werd aldus ingedeeld :

A. Oorkonden in registers opgeteekend :

1. Registers der beraadslagingen van den Municipalen Raad (10 oorkonden). Dit register werd regelmatig bijgehouden tot 20 Sept. 1830 en voortgezet op 6 Januari 1931 tot heden).

2. Registers der Correspondentie (55 oorkonden).

(De verzonden brieven zijn ingeschreven tot 22 Oct. 1830 (genummerd tot 103) in het Nederlandsch. Vanaf 24 November 1830 herbegint de nummering van 1 af en is de briefwisseling in 't Fransch.

Deze registers bevatten vele copijen van brieven en staten, verzonden aan de « Sûreté Publique » en waaruit nauwkeurig kan worden opgemaakt welke personen langs onze gemeente over de grens gingen, daar ze in Wuestwezel voorzien werden van een regelmatig paspoort.

B. Losse stukken.

1. Ingekomen stukken (3 oorkonden).

2. Dossiers met lijsten der militieplichtigen en der leden van de Wuestwezelsche « Garde Civique ».

K. PEETERS.

Ons Eigen Hoekje.

AANBETALING 1930. — Nog steeds blijven de prijzen van abonnement en lidmaatschap dezelfde; (Beschermden leden 10 fr. — Leden 6 fr. — Abonnementen 5 fr.), terwijl de mogelijkheid wordt onderzocht ons tijdschrift uit te breiden, gezien den grooten voorraad kopij, die gereed ligt om te verschijnen.

We durven dan ook rekenen op de medewerking van leden en lezers en hopen dat ze zullen voortgaan hun steun te verleen.

Betaling door storting op postcheckrekening n° 1656.25 (F. Verstraelen, Wuestwezel) is gewenscht. Einde Januari a. s. zullen wij zoo vrij zijn een postkwijting aan te bieden aan degenen, die nog niet zouden aanbetaald hebben.

NIEUWSJES

— Op 10 November 11. werd in de Volkszaal te Wuestwezel een «*Tongerloo-avond*» ingericht door toedoen van onzen Kring, in samenwerking met de plaatselijke Davidsfonds-afdeeling. De Z. E. H. Kan. Dr A. Erens hield een voordracht met lichtbeelden over «*Het werk der Witheeren in de Kempen, voornamelijk in de streek Wuestwezel-Esschen*». Burgerlijke en geestelijke overheden en een zeer talrijk publiek volgden vol belangstelling dezen welgeslaagden «*Avond*» ten voordeele der geteisterde abdij.

— Te *Esschen* werd een *Oudheidkundige Kring* gesticht. Als hoofddoel werd gesteld het oprichten van een Museum voor Folklore en het verzamelen van documenten en gegevens betreffende plaatselijke geschiedenis en Folklore. De zetel van het Museum is gevestigd in een der lokalen van de Vakschool. De schaar ijverige medewerkers staat borg voor het leven en den bloei van den nieuwen kring.

«*Wesalia*» wenscht alle heil en onze kring reikt de hand voor een vruchtbare samenwerking.

Inhoudstafel van den 4ⁿ Jaargang (1929)

Wuestwezelaren in Franschen Dienst. — K. Peeters	1
« <i>Vlaenderen</i> ». — P. v. G. - K. P.	10
Begraafplaats voor den Eerw. Heer Cornelius Hofkens. (1772) — K. P.	12
De Schuttersgilden van Wuestwezel. I. <i>Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffels-gild</i> . — P. v. G.	17, 33, 49
De Oudermans. Hoe zij in aanzien staan. Hun Naamrol.	17
De Altaarmeesters, de Serdjanten en de Alferis. — De Wimpelier.	33
De ondergeschikte dienstlieden.	49
De knaap. De schuttersmaagd. De tamboer.	49, 53
Oude Moer- en Turfuitbating. — K. Peeters.	24
Gevecht tusschen Soldaten en Boeren. — K. P.	30
De verdwenen Onderpastorij. — P. v. G.	42, 55
Rond 1830. — K. Peeters.	58
Ons Eigen Hoekje.	13, 31, 63
Boekennieuws.	14, 47

Hub. Kunst, onderwijzer, Neerstraat, 18, Roermond (Holland).
 Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 Jos Leys, Dorp, 87.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint-Lenaarts.
 G. Mariën, Topaasstraat, 19, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsen-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 M. Moors, onderwijzeres, Hoogstraten.
 Ant. Mortelmans, Van Notenlei, 97, Deurne.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 P. J. Nuytemans, Klein Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Nederl.)
 Const. Peeters, Dorp, 108.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holland).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 R. Peeters, Oedenkovenstraat, 25, Borgerhout.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr. L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, 37, Gent.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp, 89.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holland).
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Voorzitter « Taxandria », Oostmalle.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Rudolfstraat, 9, Antwerpen.
 Eugene Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei, 53.
 Wed. L. Van Beeck, Maarschalk Fochlaan, 88, Schaarbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pieterstraat, 1, Luik.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kinderen, Hôtel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogl., Schreurevest, 29, Heverlee.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaarbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroeck.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holland).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Ravels.
 J. C. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holland).
 E. H. Van Horenbeeck, pastoor, Gooreind.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Esschen.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.).
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, kantoor.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Gemeentepark.
 Frans Van Looveren, brouwer.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Al. Van Oers, Rich. Neyberghlaan, 46, Brussel.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Barones L. van Pottelsberghe de la Potterie, kasteel « Sterbosch ».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, letterkundige, Gooreind.
 J. D. H. van Uden, Rijksstraatweg, 208, Haarlem (Holland).
 J. Van Uytbergen, du Fourneustraart, 29, Berchem.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Th. Verellen, brouwer.
 Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 Ern. Verlooy, villa « 't Heibieke », Brasschaat-Polygoon.
 Constant Vervoort, postontvanger.
 Willem Vorsselmans, drukker-uitgever, Zundert (Holland).
 Fr. Wouters, Bestuurder der gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Anthonissen, Kruisweg.
 J. Appelian, Van de Wiellei, 54, Brasschaat.
 L. Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Alois Blommaert,
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 Louis Boden, Westdoorn.
 Louis Boeren, bakker, Ste-Mariaburg.
 Fr. Bresseleers, onderwijzer, Ekeren-Donk.
 L. Bresseleers, onderwijzer, Loenhout.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 149.
 J. Carpentier, Dorp, 96.
 J. Cornelissen, Eikblokstraat, 19, Deurne.
 L. Cornelissen, Heyslagschebaan, Brasschaat.
 L. De Bic, Ploegstraat, 29, Antwerpen.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 R. De Roover, Heermanstraat, 5, Merxem.
 Ed. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
 Dierckxens, Statiestraat, Esschen.
 J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
 C. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tonger-
 Adr. Francken, Baan. [loo
 L. Francken, Gasthuishoevestr., 22, Merxem.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 Dr J. Goossenaerts, Molenstraat, 23, St-Amandsberg.
 Felix Goris, Handelslei.
 J. Govaers, Korte Van Peltstraat, 15, Antwerpen.
 M. Haesaert, Gooreind.
 Jul. Hens, Dorp, 49.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg, 103.
 Jan Herrygers, Paal, 190.
 E. H. L. Hicguet, seminarist, Lier.
 J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 H. Kanora, Hofstraat, 33, Ekeren.
 C. Kerremans, Handelslei, 60.
 August Kockx.
 C. Kockx, Polderstraat, 192.
 J. Kockx, Van der Keilenstr., 34, Antwerpen.
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisd., Mechelen.
 E. H. J. Lauwereys, leeraar, Hoogstraten.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 E. P. Libertus, o. f. m. Oever, Antwerpen.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Meeusen, gemeentearchivaris, Esschen.
 Fr. Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, V. d. Wervestr. 61, Antwerpen.
 Aug. Oerlemans, Loenhout.

Fr. Oerlemans, Dorp, 110.
 E. J. Ossenblok, S' Mattheusstraat, 11, Borgerhout.
 Frans Paelinckx, Achterbrug.
 Frans Paelinckx, Steenweg Nieuwmoer.
 Fr. Pauwels, Elf Novemberstr. 52, Merxem.
 Flor. Peeters, St-Annagesticht, Berchem.
 Fr. Peeters, Kard. Mercierlei 26, Antwerpen.
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 Jan Peeters, Processieweg, St. Lenaarts.
 K. Peeters, Dorp, 82.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
 E. H. Philippen, archivaris Commissie Openb. Onderstand, Antwerpen.
 Hendrik Pockelê, gemeentebediende.
 Louis Pockelê, trambediende.
 E. H. Dr Floris Prims, archivaris, Antwerpen.
 Karel Roelands, Kruisweg, 167.
 J. Roelen, Baan, 94.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Dr. R. Sterckens, Platanenstraat, 13, Brussel.
 Fr. Stevens, Gooreind.
 Em. Torreele, Archivaris, Hoogstraten.
 A. Van Cuyck, Ten Eeckhovelei, 10, Deurne.
 P. J. Van de Locht, Dorp, 104.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 Jozef Van den Bergh, Baan.
 P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. VI.).
 Alf. Van der Jonckheide, Dorp, 69.
 Corn. Van der Jonckheide, Handelslei.
 Cl. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Sand, Bredabaan, 160, Brasschaat.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 Louis Van Geel, Dorp, 112.
 Fernand Van Gelder, Jean d'Ardennestraat, 50, Brussel.
 Math. Van Gils.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 200.
 Jozef Van Loooveren, Breikelen.
 Jozef Van Loooveren, Baan, 95.
 Louis van Loooveren, Breikelen.
 V. Van Nueten, landbouwingenieur, Esschen.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroek.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat, 30, Antwerpen.
 M. Verhoeven, Donckschesteeweg, Brasschaat.
 Gerard Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 Jozef Verellen, bediende, Dorp, 21.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 St. Verelst, onderwijzer, Lier.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Karel Vervoort, bediende.
 Em. Vrancken, Scheepswerfstr. 21, Hoboken.
 R. Wagner, Lieve Vrouwstraat, 48, Ekeren.
 Alf. Weygers, Handelslei.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.

Te verkrijgen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring:
Overzicht der Dagbladpers. (Gelegenheidsnum. van *Wesalia*) 2,— fr.
Verschenen jaargangen Wesalia 7,50 fr.
Afzonderlijke nummers 2,— fr.